

Yeşilüzümlü Kuzugöbeği Mantar ve Dastar Festivali'nin Kırsal Kalkınma ve Kültürel Değerler Üzerindeki Rolü¹

Ozan BAHAR², Özcan ÖZDEMİR³, Suat AKYÜREK⁴

Öz

Araştırma Makalesi

Yeşilüzümlü Kuzugöbeği Mantar ve Dastar Festivali kırsal kalkınma açısından etkili olan ve 2008 yılından beri düzenli olarak gerçekleştirilen bir festivaldir. Nitekim festivalin 3 günlük bir zaman diliminde 100-120 bin ziyaretçi çekmesine rağmen, ilgili alanyazında festivalin arz yönlü olarak ele alınmadığı görülmüştür. Bu bağlamda çalışmanın amacı, festivalin daha iyi koşullarda ve düzenli olarak yapılabilmesi ve eksikliklerinin giderilebilmesi için arz yönlü bir bakış açısıyla değerlendirmektir. Bu kapsamda, festivalin ekonomik getirisi, sürdürülebilirliği ve daha iyi koşullarda nasıl yapılabileceği gibi unsurlara değinilmiştir. Çalışmada, derinlemesine veri toplayabilme adına, nitel bir veri toplama yaklaşımı benimsenmiştir. Buna göre, katılımcı gözlem ve yarı-yapılandırılmış mülakat tekniği ile veriler toplanmış, gözlemci notları ve ses kayıtları ile veriler kaydedilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analize tabi tutularak çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda festivale katılan yerel girişimciler, festivalin bölgede oluşturduğu ekonomik getiri hakkında gayet olumlu görüş bildirmelerine rağmen, festivalle ilgili birtakım olumsuz durumları da dile getirmişlerdir. Bu olumsuz durumların giderilmesi için yerel girişimcilerin taleplerine yönelik olarak ilgili paydaşlara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Festival, Kırsal Kalkınma, Kırsal Turizm, Kültürel Değerler, Yerel Ürünler.

The Role of Morel Mushroom and Dastar Festival on Rural Development and Cultural Values

Abstract

Research Paper

Morel Mushroom and Dastar Festival in Yeşilüzümlü District is a feast that has been effective in the development of the region and has been organized regularly for 11 years. As a matter of fact, although the festival attracts between of 100-120 thousand visitors in a period of 3 days, festival is not adequately covered in the related literature. In this context, the aim of the study is to supply evaluation the festival in a better way and be able to correctly manage and eliminate the deficiencies. In this context, are mentioned about the economic return of the festival, its sustainability and how to make better conditions. In the study, a qualitative data collection approach has been adopted in order to deeply collect data. Accordingly, data were collected with participant observation and semi-structured interview technique, data were recorded with observer notes and voice recordings. Obtained datum were analyzed by content analysis and descriptive analysis. As a result of the research, local entrepreneurs who participated in the festival expressed some negative opinions about the festival even though they have a positive opinion about the economic return of the festival in the region. Suggestions were made to relevant stakeholders for the demands of local entrepreneurs to remedy these negative situations.

Key Words: Festival, Rural Development, Rural Tourism, Cultural Values, Local Products.

Makale Bilgileri / Article Info

Alındığı Tarih / Received 04.07.2019

Kabul tarihi / Accepted 15.10.2019

¹ Bu çalışma 13-16 Haziran 2019 tarihleri arasında yapılan, “8. Ulusal Kırsal Turizm Kongresi ve 3rd Rural Tourism and Development Congress”, kongrede “özet bildiri” olarak sunulmuştur.

² Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü, obahar@mu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-3349-5479>.

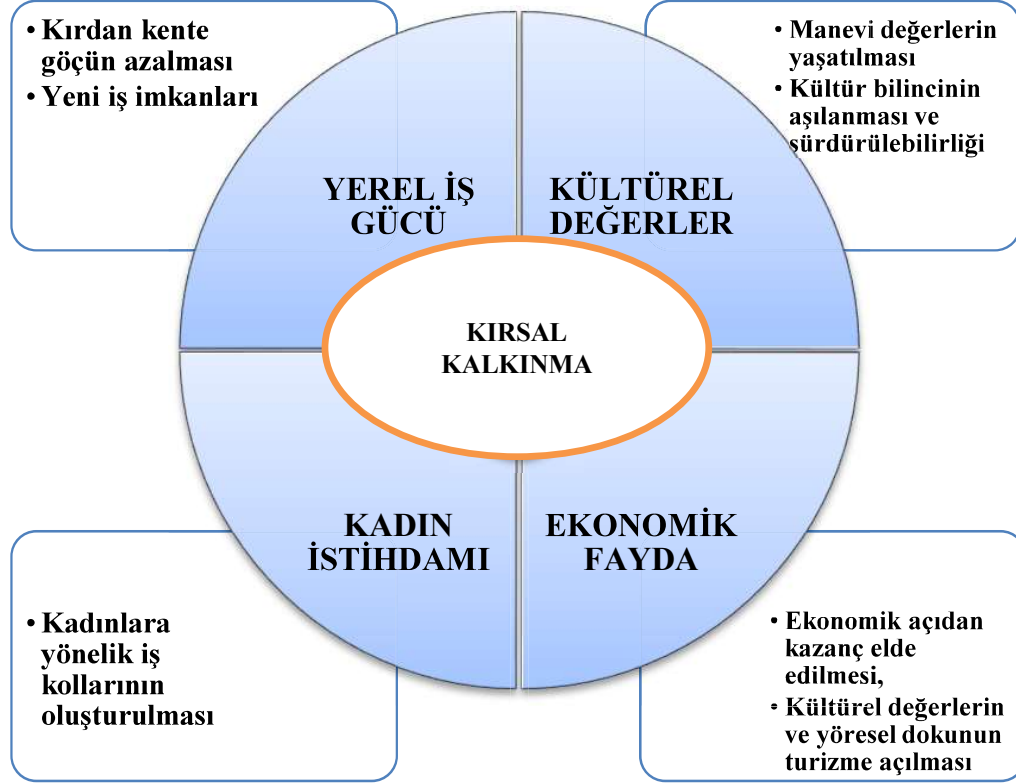
³ Öğr. Gör. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Yeşilova İsmail AKIN MYO, Seyahat, Turizm ve Eğlence Hizmetleri Bölümü, ozcanoazdemir@mehmetakif.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-4968-9887>.

⁴ Öğr. Gör. Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, suat.akyurek@gumushane.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8552-5695>.

Giriş

Kırsal alanların sürdürülebilirliğinin sağlanması, kent nüfusuna nazaran kırsal bölge insanların da istihdam olanaklarının artırılması ve yeni iş olanakları sayesinde kırsal alanlarda geri kalmışlığın önüne geçebilmek (Yenigül, 2016: 20) ve bölgeler arası ekonomik dengelemeyi sağlamak adına oluşturulmuş girişimlere kırsal kalkınma adı verilmektedir (Can ve Esengün, 2007: 44; Çeken, 2016: 117; Yontar ve Söztutar, 2018: 46). Kırsal kalkınmanın geliştirilmesi, yörede yaşayan insanların kültürel değerlerini ve doğal ürünlerini pazarlayabilmeleri ve turizm sektöründe etkin şekilde rol alabilmeleri adına kırsal bölgelerde yaşayan bireyler farkındalık oluşturmak için kırsal turizm kapsamında farklı etkinlikler ve festivaller düzenlenmektedirler. Kültürel değerleri ön plana çıkarmayı amaçlayan, yerel halkın turizm sektöründen faal olarak faydalanabilmesini sağlayan ve kolaylaştıran, bölgenin alt yapısını geliştiren ve insanları turizm sektörüne teşvik eden kırsal turizm (Kuşat, 2016: 12), yerel bölgelerde kırdan kente olan göçü azaltarak, kırsal bölgelerdeki istihdamı olumlu ölçüde artırmaktadır (Okech vd., 2012: 39; Özçatalbaş, 2017). Yerel yaşantının geliştirilmesini sağlamakla birlikte, kırsal kalkınma için önemli bir kaynak oluşturmaktadır (Acar ve Çolakoğlu, 2015: 11). Yerli ve yabancı ziyaretçilerin kırsal bölgelere gelmesini ciddi şekilde etkileyen kırsal turizmin, ev sahiplerinin düzenlediği etkinlik ve festivallerle bölgesel turizm faaliyetlerini uygulamada ve yeni yöntemler geliştirmede, yöresel ürünlerin pazarlanmasında, hatta teşvik edici kampanyaların düzenlenmesinde oldukça önemli olduğu düşünülmektedir (Okech vd., 2012: 39). Özellikle kırsal kalkınma açısından önemli fırsatlar sunan kırsal turizm çevreyle dost ürün tedarigi ve tarımsal faaliyetlerin mümkün seviyede uygulanabilirliğinin olduğu alanları kapsamaktadır (Kuşat, 2016: 12). Kırsal kalkınmayı desteklemenin, kırsal bölgelerde yaşayan kişilere iş imkanları sunması, kalkınmayla birlikte değişimlerin meydana gelmesi ve farklı iş kollarının türemesi, gelirlerin artması, eğitim düzeyinde ve sağlık kuruluşlarında refaha ulaşılması gibi durumlara etkisi oldukça fazladır (Boz vd., 2014: 297).

Şekil 1: Kırsal Kalkınmanın Sağladığı Avantajlar



Şekil 1’de görüldüğü üzere kırsal kalkınma sayesinde; yerel iş gücü gelişmekte, kültürel değerlerin yaşatılması ve varlığının sürdürülebilmesi sağlanmakta, yeni iş kolları meydana gelmekte ve ekonomik kazanç elde edilmektedir. Bu bağlamda kırsal turizmin ekonomik, sosyal ve kültürel değerleri dikkate alındığında, ülkelerin kırsal alanların kalkınmasında farklı ürün ve projeleri desteklediği görülmektedir. Çalışmada da kırsal turizm kapsamında ele alınan ve kültürel değerlerin ekonomik kazanç olarak ön plana çıkmasında önemli bir role sahip olan Yeşilüzümlü festivali arz yönlü değerlendirilmiştir.

Genel ifadeyle, yörede yaşayan esnafın ve girişimcilerin gözünden değerlendirilen festivalde, yerli ve yabancı halka sunulan “yerel ve doğal ürünlerin” daha iyi koşullarda ve geniş kapsamlı olarak nasıl sunulabileceğine, festivalin eksik yanlarının neler olduğuna ve nasıl giderilebileceğine dair ilgili kurum ve kuruluşlara görüş ve önerilerde bulunulması amaçlanmıştır. Katılımcı gözleme dayalı olarak yapılan çalışmada ilgili veriler, 7 Nisan 2019 ve 14 Nisan 2019 Pazar tarihlerinde alınmasının yanında, festivale son 3 üç yıldır gözlem amacıyla da katılım sağlanmaktadır. Detaylı toplanan veriler çerçevesinde katılımcıların görüşleri dikkate alınarak bulgular değerlendirilmiş, festivalde olumsuz görülen yönere yönelik olarak çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Festivalle ilgili bulgu ve yorumlar neticesinde elde edilen sonuç ve öneriler detaylı şekilde sunulmaktadır.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Kırsal Kalkınma, Kırsal Turizm ve Kırsal Kalkınma Açısından Festivaller

Kırsal turizm kapsamında kalkınmaya dayalı olarak; mekân, insanlar ve ürünler olmak üzere üç faktör ön plandadır (Drăgulănescu, 2012: 197);

- İnsanın var olmadığı bir alan yaşamayı desteklememektedir. Doğa ve insan bir arada uyumludur,
- Kullanım alanı veya ürünleri olmayan insanlar, yalnızca sınırlı bir kapasiteye sahiptirler,
- Kırsal alana dayalı olmayan ve insanlar için kısa bir kullanıma sahip olan ürünler, yerel olarak sürdürülebilir kalkınma sağlayamamaktadırlar.

Genel olarak değerlendirildiğinde, üretilen ürünlerin üretildiği yerde pazarlanmasından dolayı turizm sektörü aslında yerel bir sektördür ve yerel ekonominin gelişmesinde ve güçlenmesinde özel bir paya sahiptir. Yerel ekonomiler sayesinde oluşturulan kar hacmi yine yöredeki altyapı eksiklikleri için kullanılmaktadır. Bölgesel kalkınmaya yönelik olarak yörede yapılan turistik etkinlikler bölgenin olumlu yönde gelişmesini etkilemektedir (Samırkaş ve Bahar, 2013: 106-7). Bu yöresel etkinliklerin en başında da şüphesiz yerel ürünlerin, yerel kültürün, doğal lezzetlerin ve yöreye özgü gösterilerin sergilendiği festivaller gelmektedir.

Kırsal kalkınma adına yerel ekonomilerin desteklenmesi amacıyla yöreye özgü değerleri ön planda tutmak, yerel iş gücünün gelişmesi ve kazanç elde etmesini sağlamak ve yöresel kimliği açığa çıkarmak için kırsal turizm faaliyetleri kapsamında oluşturulan festivaller kırsal kalkınmada sürdürülebilirliği sağlamaktadır (Chang ve Hsieh, 2017: 1). Festivaller, bölgesel ekonomiye olan katkılarının yanı sıra, yöre imajının güçlendirilmesine ve ziyaretçilere çeşitli faaliyetler sunulmasına olanak sağlamaktadır (Doğrul vd., 2015: 73). Festivaller genellikle yerel kültür ve tarihi korumak ve geliştirmek, rekreasyon alanları oluşturmak, iş olanakları sağlamak ve yerel turizm endüstrisini geliştirmek amacıyla düzenlenmektedir (Çelik ve Çetinkaya, 2013: 8). Ayrıca, turizmi teşvik etmenin en hızlı yollarından birisini oluşturan festivaller, yerel halk ve ziyaretçilerin ortak bir platformda buluşmasını sağlamaktadır. Festivaller sadece izleyiciler için değil, aynı zamanda katılımcılar, organizatörler ve başarılı etkinlik sunmak isteyenler için de geniş olanaklar sunmaktadır (Hunyadi, 2006: 13). Festivaller ilk yapıldıkları zamanlarda katılımcılar genel olarak yerel halk aracılığıyla gerçekleşirken, son zamanlarda katılım yerel halkın ve turistlerin bir karışımı haline dönüşmüştür. Bu sayede her iki grup da (yerel halk ve ziyaretçiler) yerel ekonomik kalkınmayı sağlamak için festivale olan ilgilerini artırmış durumdadırlar (Chang ve Hsieh, 2017: 1). Festival etkinliklerini kutlamanın nedenlerinden birisi de şüphesiz

turizm mevsimi dışında kalan zamanlarda bölgedeki turist potansiyelini güçlendirmek ve cazibe merkezleri oluşturmaktır (Fernández, 2016: 232). Bu yüzden festival ve festival turizmi arasındaki farkın iyi tedarik edilmesi gerekmektedir. Festival turizmi, tatil ve gezinti veya kısa süreliğine ziyaret amacıyla katılım sağlanan, kendine has yöresel kültürü ve tarihi dokusu ile özlü geçmişe bağlı kalarak modern turizm olayının gerçekleştiği alanları kapsamaktadır (Congcong, 2014: 53). Hunyadi vd. (2006) tarafından yapılan çalışmada festival kavramının ortak özellikleri on üç madde halinde toplanmıştır:

- Festivallerin ortak özelliği, yörenin kültürel değerlerini, tat ve yaşam tarzı benzerliklerini yansıtarak, belirli bir yöntemin dışına çıkmış olur,
- Festivaller, sıradan olayların dışında, günlük yaşamdan farklı olarak sosyal farklılıkların ortadan kalktığı yerlerdir,
- Ziyaretçilerin kendilerini farklı ve ayrıcalıklı hissedebilecekleri, bilgilendirici ve eğlenceli gösterilerin sunulduğu, orijinalliğin yansıtıldığı yerlerdir,
- Festival ortamları insanları birbirine yakınlaştırır, hoşgörü ortamını kuvvetlendirir, izleyiciyi kültür ve sanat biçimleriyle tanıştırır,
- Yerel festivaller, yerel halk ve topluluk üzerinde kültürel yaşamı canlandırmanın yanı sıra, festivali organize edenler sadece yerel halktan meydana geliyorsa, yerel halkın kimlik duygusunu güçlendirmede önemli derecede rol oynar,
- Yerel festivaller küreselleşmenin belirleyici ve sabitleyici etkisine karşı, kendi yerel değerlerinin benzerlerini sunarak mücadele edebilirler,
- Festivaller ayrıca kültürel açıdan yozlaşmış veya yozlaşmaya yatkın insanlara kültürel değerlerin yeniden gün yüzüne çıkarılarak eskiye özlem ve merak uyandırmak amacıyla tekrar aktarılarak deneyim elde edilmesini sağlar,
- Festivali organize edenler etkinliğin daha verimli ve çeşitli geçmesini sağlamak amacıyla yüksek kültüre adapte edilmiş yeni eğitici ve öğretici modeller de oluşturabilirler,
- Festivaller günlük hayatın belirli kısımlarını yeme-içme, eğlence gibi özel alanlara dönüştürürler. Ayrıca çoğu festivaller gastronomik değerlerin ve şarap kültürünün de yayılmasına öncülük etmektedirler. Böylece festivaller sıradan insanların dahi değişik hobiler edinmelerine ve farklı tatlara aşina olmalarına yardımcı olmaktadır,
- Festivalleri organize etmek için belirli kurum ve kuruluşların bir araya gelip kararlar almaları gerekmektedir. Bu durum da takım çalışmalarını güçlendirir,
- Festivaller kişilerin kendilerini gerçekleştirmelerini ve özgüvenlerini artırmalarını kolaylaştırır,

- Özellikle sanat festivallerinde uluslararası alanlarda sanatçıların birbirleriyle veya yapımcılarla buluşmaları sanatsal gelişmeleri artırabilir,
- Festivallerin çevrenin gelişmesine, ekonomik açıdan kalkınmasına, nüfusun yeni iş olanaklarına kavuşmasına, işsizliğin ve çaresizliğin ortadan kalkmasına kolaylaştırıcı etkileri mevcuttur.

Genel olarak değerlendirildiğinde festivaller, bir bölgenin kültürel kimliğini yansıtmada, ekonomik kalkınmasını artırmada ve yerel halk ve ziyaretçilerin etkileşimini mümkün kılarak sosyal bir ortam oluşturulmasında önemli rollere sahiptir.

1.1.1. Festival Hakkında

Yeşilüzümlü mahallesi eski mimari dokusu, yeniden restore edilen taş evleri, açık hava sporlarına, kırsal turizm ve ekoturizme uygunluğu ile şehir merkezine ve turistik tesisler ile arkeolojik sit alanlarına da yakınlığı sayesinde popüler bir turizm cazibe merkezinin ortasında yer almaktadır. Cittaslow (yavaş şehir hareketleri) olarak da değerlendirilebilecek bir şehir potansiyeline sahip olabileceği düşünülmese rağmen, uzun yıllardan beri organize edilen “*Kuzugöbeği ve Mantar Festivali*” sayesinde gittikçe artan, ilgi uyandıran ve hem yerli hem de yabancı turistlerin durak noktası olan bir konuma gelmiştir. Fethiye ilçesinin şehir merkezinden 17,5 km (23') uzaklıkta bulunan Yeşilüzümlü mahallesinde 2008 yılından beri düzenli olarak yapılan “*Yeşilüzümlü Kuzugöbeği Mantar ve Dastar Festivali*” için festival süresi boyunca her gün farklı etkinlikler düzenlenmektedir. Yerel halkın kendi el üretimleri olan pekmez pestili, zeytinyağları, hububat ve baklagiller, el yapımı yöresel üzüm bağlarından yapılan şaraplar, yöreye özgü olan ve ayrıca festivale de ismini veren el dokuması “*dastar*” ve ipeksi dokuma kumaşlar, festivale yine adını veren “*kuzugöbeği mantarı*” ile ziyaretçilerin hizmetine sunulan kendine has mantarlı gözleme ve kuzugöbeği çorbası vb. gibi ürünler festivalin başından sonuna kadar ustalıkla sergilenmektedir. Yöreye ait kültürel değerlerin ön plana çıkarıldığı gündüzü ayrı, gecesi ayrı etkinliklerin düzenlendiği festival sadece yöreye özgü değerleri ön plana çıkarmakla kalmamakta, aynı zamanda kırsal kalkınma anlamında da yerel halka ekonomik açıdan destek sağlamaktadır. Kırsal turizm anlamında kültürel değerlerin ve yöresel lezzetlerin ziyaretçiyle buluştuğu festival gerek yerli gerekse de yabancı turistler tarafından yoğun ilgi görmektedir. Festivalin ana teması unutulmaya yüz tutmuş, kültürel bir değer olan “*dastar*” dokuması ile özellikle Akdeniz ve Ege Bölgeleri'nde hayli fazla miktarda yetişen “*kuzugöbeği mantarının*” yöresel bir etkinlik havasında içeriklerinin de zenginleştirilerek hem yerel halka kazanç sağlamak hem de yöreye gelen ziyaretçiler için kısa süreli de olsa tatil yapma imkânı sunmaktır. Aşağıda, festival alanında çekilmiş bazı fotoğraflar yer almaktadır.

1.1.2. Festival ile İlgili Görseller

Foto 1-2: Yöreye Özgü Ahşap Hediyeliklerin ve Yöresel ve Doğal Ürünlerin Satıldığı Tezgâhlardan Görünüm



Kaynak: Kişisel Çekim.

Foto 3-4: Yöresel Likya Şaraplarından Sangria ve Doğal ve Yerel Ürünler



Kaynak: Kişisel Çekim.

Kaynak: Kişisel Çekim.

1.1.3. Kuzugöbeği Mantarı Hakkında

Kuzugöbeği mantarı, sünger görünümüne benzeyen bir şapkaya sahip olan, yüzeyi kaplayan şeklinin yuvarlak biçimden koni biçimine kadar değişebildiği, *Morchellaceae* familyasının *Morchella* (orijinal kuzugöbeği mantarı) cinsine sahip olan türüne verilen isimdir (Taşkın ve Büyükalaca, 2012: 25). Yetiştirme alanları ise oldukça geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Örneğin, nehir vadisi, yanmış alanlar, terk edilmiş kömür madenleri, odun çentikli peyzaj alanlar, kazı yerleri, eski hızar yakınları, meyve bahçeleri ve zarara uğramamış orman alanları gibi bölgelerin yanında, çınar, defne, dişbudak, karaağaç, akçağaç, meşe, kayın gibi ağaç altlarında yetiştiği gözlenmektedir (Taşkın ve Büyükalaca, 2012: 27). Genellikle ve bol miktarda çam ormanlarının altlarında, mevsimine uygun zamanda yetişebilen bu mantar türü, çok lezzetli olması ve Avrupa ülkelerinden gelen yoğun mantar talebinin bulunması sebebiyle hayli ilgi görmeye başlayan bir tür olmuştur. Bu yoğun ilgiden dolayı, yerel halka bir ek kazanç kaynağı oluşturan kuzugöbeği

mantarı yurt genelinde özellikle bahar aylarında yoğun bir toplama uğraşına dönüşmüştür. Başlıca ülkemizde bulunduğu alanlar ise; İzmir-Bergama, Muğla, Aydın, Denizli, Sinop, Kastamonu, Çanakkale, Balıkesir illeri ile seyrek olsa da tüm yurdumuzda bulunabilen ve satılan bir mantar türüdür (Gücin, 1993: 22). Dünya genelinde de büyük öneme sahip olan kuzugöbeği mantarının en büyük ihracatçıların Çin, Hindistan, Pakistan, Türkiye, Buton, Nepal, Amerika ve Kanada, ana ithalatçıların da Fransa, İsviçre ve Almanya ülkeleri olduğu belirtilmiştir (Taşkın, 2011: 1). Kuzugöbeği mantarı genellikle mart, nisan ve mayıs aylarını kapsayan ilkbahar dönemlerinde çıkmaya başlamaktadır. İlk çıktığı zamanlarda kilosu 200 TL iken, bitmeye yakın zamanlarda kilosu 80-100 TL aralığında değişmektedir. Araması ve bulması hayli uğraş gerektiren mantarın kurutulmuş olanlarının kilosunun ise 800-1000 TL aralığında değiştiği bilinmektedir (Bkz. Resim 5-6-7).

Tıbbi açıdan da birçok faydası olan, doğal antibiyotik olarak oldukça fazla kişi tarafından alınıp çorbası yapılabilen, mantar sote olarak farklı sebzelerle karıştırılabilen, yumurta, soğan ve biber ile kızartılabilen ve aynı zamanda gözlemesi de meşhur olan kuzugöbeği mantarı hem yerel halka ve katılımcılara hem de yurt dışına pazarlanmaktadır. Fethiye Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nden alınan istatistiki bilgiye göre 2018 ve 2019 yıllarında festivalde ortalama 250-300 kilo arasında ziyaretçilere kuzugöbeği satılmıştır.

Foto 5-6-7: Kuzugöbeği Mantarı Kilosu- Kuzugöbeği Gözlemesi Yapan Yöre Kadınları



Kaynak: Kişisel Çekim.

1.1.4. Dastar Hakkında

İki ya da daha fazla iplik topluluğundan oluşan ve farklı düzenlerle birbirlerinin içerisinden (üstünden-altından) geçerek birbirlerine uyarlanması sonucu oluşan düz yüzeyle ürünlere dokuma adı verilmektedir. Türk toplum yapısının en eski dönemlerinden beri evlerin iç dekorasyonunu en iyi şekilde süslemek ve gelenek haline dönüşen bir sanatı sürdürmek için yapılan dokuma işi en dikkat çeken sanatlardan birisi halini almıştır. Bu sayede dokumacılık Anadolu'nun en eski geleneksel sanatlarından birisini oluşturan sektör haline gelmiştir (MEGEP, 2008: 3). TDK'ya bakıldığında dastar; 1. *kadın baş örtüsü. (Ece *Tefenni -Burdur; Yukarıdinek, Çarıkсарay, Beyköyü *Şarkikaraağaç -Isparta)* 2. *Kilimi andıran ipten dokunmuş yaygı. (Derekuşçulu *Görece -Giresun; Miri *Fatsa -Ordu)* 3. *Kenarı boncuk ve püskülle bezeli çul. (Zefre *Espıye -Giresun)*, bölgelere göre yukarıdaki şekillerde tanımlanmaktadır. Fethiye Belediyesi tarafından “*dastar*” geleneğinin yaşatılabilmesi ve gelecek kuşaklara da aktararak, bilinirliğinin geniş kitlelere ulaşabilmesi amacıyla yaptırılan “*Dastarhane*”nin açılışı Yeşilüzümlü Dastar ve Kuzugöbeği Mantar Festivali'nin 10. yılında törenle gerçekleştirilmiştir. Doğal çevreyle uyumlu olarak inşa edilen Dastarhane binasında hem yerel girişimcilere yönelik ücretsiz kurslar verilmesi, hem de kişilerin yaptıkları ürünlerini satabilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca unutulmaya yüz tutmuş kültürel değere sahip “*dastar*” dokumalarının ürün kalitelerinin artırılarak çoğu firmalara pazarlanması hedeflenmektedir (www.fethiye.bel.tr).

Foto 8: Yeşilüzümlü Dastarhane Açılışı



Kaynak: <http://www.fethiye.bel.tr>, Erişim Tarihi: 05.05.2019.

Her yıl değişik aktiviteler ve etkinlikler sunmak amacıyla festivale renk katmak isteyen girişimciler, özellikle “*dastar*” geleneğine dikkat çekmek ve kültürü gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla “*9. Yeşilüzümlü ve Bölgesi Kuzugöbeği Festivali*” kapsamında yöresel kıyafet defilesi düzenlemişlerdir.

Foto 9: Yeşilüzümlü ve Bölgesi Kuzugöbeği ve Dastar Festivali (El Dokuma Dastar Giysileri Gösterisi)



Kaynak: <http://www.fethiyehaber.com>, Erişim Tarihi: 05.05.2019.

2. İlgili Çalışmalar

“Kuzugöbeği ve Dastar Festivali” ile ilgili kısıtlı çalışmalar yapılmasına rağmen, bölgesel ve yerel bazda kalkınma ve ekonomik kazanç sağlamak amacıyla genellikle yerel halk tarafından özel girişimlerle gerçekleştirilen bazı festivaller ve kırsal kalkınmanın güçlendirilmesi için açılan yerel işletmeler aşağıdaki örnek çalışmalarda sunulmaktadır.

Bekar vd. (2017) yapmış oldukları çalışmalarında, gastronomi içerikli festivallerin algılanan destinasyon imajına etkilerini ve festivale katılanların tekrar yöreyi ziyaret etme niyetlerine etkisini belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma verileri için nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın verileri için standart sapma, faktör analizi, yüzdellik değer, aritmetik ortalama ve çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucu olarak, festivalin katkısının yöre imajına sırasıyla ekonomik, sosyal ve kültürel ve tanıtıma yönelik olduğu, buna ilaveten ziyaretçilerin algılan destinasyon imajı ile tekrar ziyaret etme niyeti arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Kömürcü ve arkadaşlarının (2014) yapmış oldukları çalışmalarında, Bozcaada’da yapılan Yerel Tatlar Festivali’nin Bozcaada’ya olan etkilerini değerlendirmişlerdir. Ayrıca festivale katılan yerel halkın ve turistlerin seyahat amaçlarını ve demografik özelliklerini belirleyerek festivalin daha etkin nasıl gerçekleştirilebileceğine dair bazı önerilerde bulunmuşlardır. Çalışmalarının sonucunda, festivalin Bozcaada’nın tanıtımında oldukça olumlu etkilerinin yansıdığını ve bölgede yaşayan yerel halkın ekonomik açıdan fayda sağladığını, sosyo-kültürel ve çevresel açıdan da olumlu birçok etkisinin olduğu sonucuna

varmışlardır. Buna ilaveten festival ile ilgili olarak yapılan reklam çalışmalarının ve festival etkinliklerinin içeriğinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

Kargiglioğlu ve Kabacık (2017) tarafından yapılan çalışmada, gastronomi kavramının ve etkinliklerinin öneminin artması sonucu turizm paydaşlarının ve yerel yöneticiler ile girişimcilerin gastronomi turizmine olan ilgiden dolayı etkinlik oluşturmak istediklerini dile getirmişlerdir. Etkinlik dahilinde yerel halkın festivalden gayet memnun kaldıkları, üreticilerin yoğun talepten memnun olduğu, üretici ile tüketicinin aynı çatı altında bulunduğu ve bölgesel kalkınmaya önemli ölçüde katkı sağlandığı tespit edilmiştir.

Doğrul vd. (2015) tarafından yapılan çalışmada, festival kalitesini belirleyen boyutların festivalin algılanan değerine ve tatminine etkisine, algılanan tatminin de sadakate etkisini ölçmeyi amaçlamışlardır. 236 kişi ile anket uygulaması yapılmış ve çalışma modelinde yapısal eşitlik kullanılmıştır. Analiz sonucunda, kalite boyutlarının algılanan değer ile tatmin üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu, fakat bilgilendirme boyutunun tatmini etkilemediği görülmüştür. Bunun dışında, algılanan değer ile tatminin sadakat üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu belirtilmiştir.

Özdemir ve Akyürek (2017) tarafından yapılan çalışmada, kırsal turizmin geliştirilebilmesi ve yeni destinasyonlar oluşturulabilmesi adına kırsal kesimlerde yerel girişimciler tarafından kurulan ve kırsal turizmde tur güzergahlarında ziyaretçiyle buluşmayı bekleyen kırsal köy müzelerini ele almışlardır. Araştırma literatür taraması formunda tasarlanmış ve veri toplama sırasında ikincil kaynaklar kullanılmıştır. Araştırma kapsamında, köy müzelerinin kırsal alanlara turistik bir çekim kaynağı oluşturduğu, bölgenin kültürel mirasının korunmasında ve bölgeye ekonomik fayda sağlaması hususunda etkili olduğu görülmüştür.

Akyürek vd. (2018) yapmış oldukları çalışmada, Zigana Köyü'nde ikamet eden yerel halkın kırsal turizme bakış açılarının ortaya konulması amaçlanmıştır. Ayrıca Gümüşhane ilinin kırsal turizm potansiyelini belirlemek çalışmanın bir başka amacını oluşturmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenerek, ikincil kaynaklar kullanılmış ve yarı yapılandırılmış mülakat tekniğinden yararlanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, yerel halkın kırsal turizmin getirdiği gelişmelerden gayet memnun oldukları, kırsal turizmin yörede daha da fazla gelişmesini istedikleri, alt yapı olanaklarının köyü de kapsayacak şekilde yapılmasını ve köylünün ekonomik açıdan daha çok pay almak istedikleri tespit edilmiştir.

Özgürel vd. (2015) tarafından yapılan çalışmada, yerel kalkınmanın sağlanması için turizm sektörünün öneminin vurgulanması amaçlanmıştır. Yöredeki mevcut turizm işletmesi yöneticilerinin, il bazındaki turizm faaliyetlerinin yöreye katkısını ölçmek ve geliştirmek amacıyla görüş ve öneriler tespit edilmiştir. Tunceli ilindeki Turizm İşletme Belgeli ve Belediye Belgeli olan tesislere yönelik olarak

sorulmak üzere yarı yapılandırılmış görüşme tekniği soruları hazırlanmıştır. Görüşülen konular neticesinde, ilin turizm sektörü açısından önemli bir potansiyel ve avantaj taşıdığı anlaşılmaktadır. Başta inanç turizmi olmak üzere, dağcılık, rafting, doğa yürüyüşleri, kültür turizmi, doğa turizmi, termal turizm gibi alternatif turizm türleri için potansiyel kaynak oluşturmaktadır.

Sert (2017a) yapmış olduğu çalışmasında kırsal alanlarda yapılan festivallerin bölgede yaşayan halk üzerindeki sosyal etkilerini ve yerel halkın festivale yönelik tutum ve davranışlarını belirlemeye çalışmıştır. Bu sebeple, yerel halkın tutum ve davranışlarını belirlemek adına 320 kişi üzerinde nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği uygulanmıştır. Bulgular doğrultusunda yapılan analizler sonucu, yerel halkın festivallerin manevi değerlerinin maddi değerlerinden daha fazla olduğuna inandıkları için festivali destekleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, “yerel halkın festivalleri destekleyip, gönüllülük esasına dayalı olarak festivallere katılmaları doğrultusunda festivallerin başarıları artmaktadır”, yargısına ulaşılmıştır.

Kurnaz ve İşlek (2018) yapmış oldukları çalışmalarında, festivalin organize edildiği bölgede yapılan etkinliklere yine aynı yöreden yetişmiş usta aşçıların da dahil edilerek aşçılık kültürünün yaşatılmak istendiği ve bu sayede festivalin niteliğinin ve maneviyatının uluslararası alanda da yankı uyandırdığına değinmişlerdir. Diğer bir olumlu durum ise festivalin yöre halkı için ekonomik getiri sağlaması yönündedir.

Sert (2017b) ilgili çalışmasında yerel halkın gözünden festivallerin başarı faktörlerini algılamalarının tespitini saptamaya çalışmıştır. Çalışma kapsamında yörede yaşayanlara anket çalışması uygulanmıştır. Bulgular sonucunda, “festival organizasyonların yerel halk tarafından başarısızlıkla sonuçlandırılması festivallerin gelişimini ve sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemekte iken, olumlu olarak değerlendirilmesi ise festivallerin gelişimine ve sürdürülebilirliğine destek sağlamaktadır”, ifadesine ulaşılmıştır.

Karaca vd. (2017) yapmış oldukları çalışmalarında, festivale katılan ziyaretçilerin karnaval algıları ile memnuniyetleri arasında bağlantı kurmayı amaçlamışlardır. Karnavala katılan ziyaretçilerin karnaval alanı ile ilgili tutum ve davranışları belirlenmiş, ardından konuya vakıf olan yerel yöneticiler ile STK'lara karnavalın daha verimli ve etkili bir şekilde yapılabilmesi adına görüş ve önerilerde bulunulmuştur. Festivale katılan ziyaretçilerin en fazla memnun kaldıkları durumun karnavalın yerel halk tarafından sunulan ürünleri olduğu tespit edilmiştir.

3. Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenerek, katılımcı gözlem ve yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile araştırma verileri toplanmıştır. Ayrıca festival son 3 yıldır katılımcı gözlemci yoluyla değerlendirilmiştir. Nitel araştırma

yöntemlerinde gözlem tekniği benimsenirken, araştırmacı daha detaylı bilgiler elde etmek adına katılımcı gözlemci rolünde yerel halka veya çalışma alanına dahil olan kesime sorular yöneltebilmekte, ikili ve resmi ilişkilerde bulunabilmektedir. Araştırmacının katılımcı gözlemci rolü üstlenebilmesi için, araştırma yapacağı grubun içine bir fiil adapte olup, onlardanmış hissi vermesi gerekmektedir. Başka bir ifadeyle gözlem yaptığını belirtmek zorundadır (Sönmez ve Alacapınar, 2017: 183). Gözlem yönteminde olaylar herhangi bir etki altında kalınmadan araştırmacı vasıtasıyla izlenerek yorumlanmaktadır. Gözlem sonuçları, gözlem sırasında veya sonrasında araştırmacı tarafından değerlendirilmektedir (Kurtuluş, 2010: 38). Bu bağlamda araştırma sırasında görüşmelerin daha samimi ve içten geçmesi amacıyla, görüşmeler sohbet havasında yapılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 131). Araştırma sırasında konu ile ilgili olarak önemli notlar alınmış, görüşmelerin tamamı ses kaydı ile kaydedilmiştir. Araştırma ile ilgili görüşmeler 7 Nisan 2019 Pazar günü ile 14 Nisan 2019 Pazar günü “Yeşilüzümlü Kuzugöbeği Mantar ve Dastar Festivali”ne herhangi bir ürün satmak için katılan kişilerden, Yeşilüzümlü mahalle muhtarından ve dastarhane müdüründen elde edilmiştir. Katılımcılarla görüşme süreleri festivalin yoğunluğuna bağlı olarak 10 dakika ve 45 dakika aralığında sürmüştür. Ses kaydı ile kaydedilen görüşmeler, word ortamına aktarılmış ve betimsel analize tabi tutulmuştur.

4. Bulgular

“Yeşilüzümlü Kuzugöbeği Mantar ve Dastar Festivali” ile ilgili yapılan çalışmada, araştırma yapılan sahadaki yerel girişimciler hakkındaki demografik bilgiler Tablo.1’de sunulmaktadır. Tablo.1’de yer alan katılımcıların 5’i erkek, 6’sı kadındır. Katılımcıların 4’ü yerel halktan, 2’si dastar dokuma ve el işçiliği yapmak üzere sonradan yöreye yerleşen girişimcilerden, 5’i ise festivalin yapıldığı Yeşilüzümlü beldesine yakın mahallelerden ve ilçelerden gelen kişilerden oluşmaktadır. Festival ile ilgili arz yönlü sorular neticesinde girişimcilerin genel ortalamasının, “oldukça memnun” düzeyde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların çoğunluğu uzun süredir festivale katılan yerel kişilerden ve bölge dışından gelen girişimcilerden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması ise 31-75 yaş aralığında değişmektedir.

Çalışma kapsamında festivali genel olarak arz yönlü değerlendirebilmek amacıyla yerel girişimcilere, “Festivale ne zamandan beri katılıyorsunuz, Festival daha önce nasıl yapılıyordu, günümüzde nasıl yapılmaktadır, Geçmişe kıyasla günümüze kadar olan sürede ne gibi değişiklikler yapılmıştır, Festivali kim organize etmektedir, Festival alanı ile ilgili kurallar konuluyor mu, Stantlar için belirli bir miktar ücret ödeniyor, bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz, Festivalin süresi hakkında ne düşünüyorsunuz, Festivalin ekonomik açıdan faydaları nelerdir, Festival 3 gün boyunca yoğun geçiyor mu, Kalabalıktan memnun musunuz, Festivalin sizce olumlu ve olumsuz yönleri, varsa eksiklikleri nelerdir ve son olarak da Festivalin daha iyi nasıl yapılabileceğini değerlendirir misiniz?”, gibi sorular

yöneltilmiştir. Katılımcıların görüşleri ve önerileri ilk ağızdan doğrudan anlatım yoluyla değiştirilmeden aktarılmıştır.

Tablo 1: Festivale Katılan Yerel Girişimcilerin Genel Profili

Katılımcılar Listesi	Cinsiyet	Yaş	Meslek	Festivale Ne Kadar Süredir Katılıyor ?	Festivale İlgili Katılımcıların Görüşleri
1- Katılımcı	Erkek	50	Esnaf	11 yıldır	Olumlu
2- Katılımcı	Erkek	56	Kamudan Emekli (Ağaç İşçiliği Yapıyor)	5 yıldır	Olumlu
3- Katılımcı	Kadın	66	Esnaf (Yerel Ürünler)	7 yıldır	Olumlu
4- Katılımcı	Erkek	31	Pazarlamacı (Girişimci)	İlk Defa	Olumlu
5- Katılımcı	Kadın	64	Zanaatkar	11 yıldır	Son 3 Yıldır Olumsuz
6- Katılımcı	Kadın	Belirtmemiş	Destinatör-Girişimci (Dastarhane Müdürü)	4 yıldır	Olumlu
7- Katılımcı	Kadın	75	Emekli	10 yıldır	Olumlu
8- Katılımcı	Kadın	36	İşletme Mezunu-Yerel Ürünler Tedarikçisi	11 yıldır	Olumlu
9- Katılımcı	Erkek	Belirtmemiş	İhracatçı (Kuzugöbeği İhracatçısı)	11 yıldır	Olumlu
10- Katılımcı	Kadın	Belirtmemiş	Dastar Dokumacısı (Tezgahtar)	11 yıldır	Olumlu
11- Katılımcı	Erkek	Belirtmemiş	Marangoz (Muhtar)	11 yıldır	Olumlu

Katılımcılara festivalin arz yönüyle ilgili bazı sorular yöneltilmiştir. Görüşme yöntemiyle sorulan sorularda olumlu ve olumsuz durumlar söz konusu olabilmektedir. Katılımcılara sorulacak soruların sohbet ortamına göre sırası görüşmeci tarafından veya soruyu soran kişi tarafından değiştirilebilmekte, bu durum da görüşmenin daha sağlıklı ve verimli şekilde ilerlemesine yardımcı olabilmektedir. Fakat tam tersi bir durum da soruyu yönelten araştırmacının

görüşme esnasında sık sık araya girerek konunun gidişatına göre soru formatından farklı şekilde sorular yöneltmesine yol açabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Katılımcılara ilk olarak, “*Festivale ne zamandan beri katılıyorsunuz?*”, sorusu yöneltilerek festivalin geçmiş yıllar ile şu anki durumunun ortaya konulması sağlanmaya veya ilk defa katılan girişimcilerin festivalin nasıl yapılması gerektiği ile ilgili bilgileri aktarılmaya çalışılmıştır. “**Festivale ne zamandan beri katılıyorsunuz?**”, sorusuna bazı katılımcıların cevapları aşağıda 1. ağızdan aktarılmıştır. Katılımcıların festivale uzun süredir katılanların genellikle memnun olduklarını fakat ufak-tefek bazı aksaklıkların maalesef gözle görülür şekilde olduğu ifade edilmiştir.

“5 yıldır katılıyorum. Ben böyle yoğun geçeceğini bilseydim daha önceden başlardım bu işlere. (2. Katılımcı)

“İlk defa bu yıl katıldım. Bayağı yoğunluk var.” (4. Katılımcı)

“11 yıldır katılıyorum ama 10 yıl önceki standım küçücük bir yerd. Üç-beş kurutmalık, azıcık pekmez pestili vb. vardı. Ama şimdi 5 metreye sığmıyorum.” (8. Katılımcı)

“**Festival daha önce nasıl yapılıyordu, günümüzde nasıl yapılmaktadır?**”, sorusuna katılımcıların verdikleri cevaplar:

“Bu festival daha önce de yapılıyordu. Önceleri yöresel mantar uzmanları geliyordu. Yarışmalar yapılıyordu. Mantar avına çıkıyorlardı. Güzel etkinlik yapılıyordu ama şimdi salı pazarı oldu burası bakın. Kalabalığa bakın. İnsanlar geçemiyor.” (5. Katılımcı)

“Dikencik evleri var burada TATUTA çiftliği. Oranın işletmecisi Cengiz GENÇ diye bir abimiz vardı. Onun öncülüğünde bir de birkaç ismini sayamadığımız abimiz vardı. Onlar düzenledi. Biz de o zamanlar neyin ne olduğunu bilmiyorduk. Ünlü sanatçılar geldi. Herkes eğlendi. Değişik bir ortam oluştu. O zamandan beri de devam ediyoruz. Kuzugöbeği dediğimiz festivale de adını veren mantarın zararlı ve yararlı olan türlerinin araştırmaları yapılıyor. Araştırmacılar geliyor. Devamlı üniversitelerden hocalar geliyor. Bu yıl da birkaç tane gelen oldu. Bu sene biraz seçim öncesinden dolayı sıkışıklıklar oldu maalesef. Biz de istediğimiz potansiyeli yakalayamadık... Önceden 6 ay öncesinde başlardı ve sürekli hazırlık yapılırdı. Her ay bir toplantı yapılırdı. Koordineli şekilde ilerlerdik. Fikir üretilirdi. Fikirler ortak komitede değerlendirilirdi... Bu sene biraz sıkıntılardan dolayı her istediğimiz organizasyonu yapamadık.” şeklindedir. (11. Katılımcı)

Buna göre katılımcıların bazılarının festivalin geçmiş yıllardaki gibi yapılmadığını, yerel değerlerin yavaştan yozlaştırıldığını ve festivalin çok yapılmı bir şekilde panayır havasında geçtiğini ifade ettikleri görülmektedir.

“Geçmişe kıyasla günümüze kadar olan sürede ne gibi değişiklikler yapılmıştır?”, sorusuna katılımcılardan elde edilen yanıtlar genellikle geliştirildiği ve festivalin değişime açık olduğu yönünde olurken, bazıları için ise maddiyat açısından geçmiş yıllara nazaran pek tatmin edici değildir.

“Her yıl gitgide değişiyor. İlk zamanlar insan kapasitesi azdı. Sürekli yeni bir şeyler ekliyoruz. Mesela kuzugöbeği mantarlı gözlemeyi ilk yapan benim.” (1. Katılımcı)

“Satış açısından bakarsam, 5 yıldır 10 TL'ye sattığım şeyi şimdi 5 TL'ye zor satıyorum. Emegim karşılığı yok. Çok zor ama yapmadan da duramıyorum. Çalıştıkça, uğraştıkça mutlu oluyorum. Son 2 senedir yoğunluk arttı.” (2. Katılımcı)

“Her yıl kişi sayısında ve stant sayısında artış oluyor. Sürekli geliştiriliyor.” (3. Katılımcı)

“Festivali kim organize etmektedir?”, soruna katılımcılar hem fikir olarak benzer yanıtları vermişlerdir. Katılımcıların yanıtları festivalin ilk dönemlerde yerel halk tarafından organize edilirken daha sonraki yıllarda belediye tarafından organize edildiği yönünde olmuştur.

“Fethiye Belediyesi ve köy muhtarlığı organize ediyor.” (1. Katılımcı)

“Belediye düzenliyor.” (2. Katılımcı)

“Önceki dönemlerde belediye maddi olarak destek sağlardı. Burada halk yapardı bunu. Fethiye Belediyesi'ne geçtikten sonra ortak toplantılar ve fikirler üreterek yapmaya başladık.” (11. Katılımcı)

“Festival alanı ile ilgili kurallar konuluyor mu?”, sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar, belediyelerin denetledikleri yönünde olmuştur. Fakat bazı katılımcılar aşırı fazla denetimin olduğundan, bu durumun da festivalin yerelliğini yitirerek giderek kurumsallaştığından yakınmışlardır.

“Denetleniyorlar. Fethiye'nin bütün zabıtası burada. Güvenlik hat safhada. Çok abartıya gitmeye gerek yok.” (5. Katılımcı)

“Dışardan çok fazla ürün almadık. Yiyecek ürün getirmiyoruz biz dışardan. Biz istiyoruz ki burada sac böreği yapılacaksa bizim kendi vatandaşımız yapsın. Köfte yapılacaksa bir sürü kafe ve restoranımız var bunlar yapsın. Bizim niyetimiz yerel halk para kazansın.” (11. Katılımcı)

“Stantlar için belirli bir miktar ücret ödeniyor, bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?”, sorusuna katılımcılar birbirlerinden farklı olarak cevaplar vermişlerdir. Buna göre festivalden bazı katılımcılar ücret alınmasını uygun görürlerken bazı katılımcılar da kendi iş yerlerinin önlerine tezgah kurduklarından dolayı ücret ödemeyi reddetmişlerdir.

“Ücret veriyoruz ama kazanıyoruz da. Fethiye’dekinden daha fazla kazanıyoruz.” (2. Katılımcı)

“Stantların bedava olmasını istemeyiz. Yöre dışından ve dışarılardan çok fazla insanlar geliyor. Rekabet artacak. Tamamen de yiyecek ve içecek açısından hijyenik olmayan ortamlar meydana gelecek.” (4. Katılımcı)

“Alınması lazım. Bu sene biz topladık. Yapılan sandalyedir, masadır, burada gider olarak ne varsa, gelenlerin konaklamaları, gelenlere kuzugöbeği veriyoruz, hediyeler (dastar vb.), yeme-içmeleri bizim cebimizden karşılanıyor. Bir miktar paramız kaldı onu da burada dernek var. Oraya hibe olarak vereceğiz. Buranın gelişmesi, festivalin daha iyi standartlarda yapılabilmesi için harcayacağız.” (11. Katılımcı)

“Benim kendi yerim olduğu için kira vermedim.” (10. Katılımcı)

“Festivalin gerçekleştirildiği gün sayısı süresi hakkında ne düşünüyorsunuz?”, sorusuna katılımcıların ortak yanıtı festival süresinin uzatılması yönünde olmuştur. Festivali daha verimli ve etkin değerlendirebilmek adına festival gününün süresinin uzatılmasını talep etmişlerdir.

“Çok kalabalık var. Herkes istediğini alamıyor. Yürümek zorlaşıyor. Kalabalığın yayılması adına süre 5 güne uzatılabilir.” (8. Katılımcı)

“Zamanının kısa olması iyi değil. Farklı günlerde de olabilir.” (2. Katılımcı)

“Biraz daha uzatılması gerektiğini düşünüyorum. 1 hafta olabilir. Herkes yavaş yavaş gelebilir. Kısa süreli olunca yığılma oluyor.” (4. Katılımcı)

Katılımcılara **“Festivalin ekonomik açıdan faydaları”** sorulmuştur. Katılımcıların hepsi ekonomik açıdan kazanç sağladıklarını ifade etmişlerdir. Bazı örnekleri aşağıda sunulmaktadır.

“Ekonomik olarak herkese faydaları var. Herkes para kazanıyor buradan. Herkes bir şeyler satıyor.” (1. Katılımcı)

“Çok şükür satışlar çok iyi. Bereketli.” (3. Katılımcı)

“Şöyle söyleyeyim. Kalabalık çok var. Festivalimize renk ve tat katmak için buradayız. Rağbet çok iyi. Rekabet ortamı zaten hat safhada.” (4. Katılımcı)

“Tabi ki oluyor. Aslında ihtiyacım yok ama insan burada psikolojik anlamda zevk alıyor.”(2. Katılımcı)

Katılımcılara **“Festivalin 3 gün boyunca yoğun geçip geçmediği”** ve **“Kalabalıktan memnun olup olmadıkları”** sorulmuştur. Katılımcıların cevapları ise oldukça pozitif hatta kimileri için bezdirici olmuştur.

“Üç gün de böyle yoğun geçiyor.” (1. Katılımcı)

“Festivale jandarma araç sayı sayma rakamlarına göre 3 günde 100.000-120.000 arası kişi geldi. Bu sene de kuzugöbeğinde rahat 100.000 ziyaretçi var.” (11. Katılımcı)

“Yoğunluktan memnunum. Yılda bir defa oluyor. Ürünlerimizi satıyoruz.” (10. Katılımcı)

“Kalabalık çok fazla. Gerçek kültürel kimlikleri bulmaya kişiler erişemiyor.” (5. Katılımcı)

“Festivalin sizce olumlu ve olumsuz yönleri, varsa eksiklikleri nelerdir?”, sorusuna katılımcılar sokakların dar olması, alt yapı eksikliği, ışıklandırma eksikliğinin olması, stantların düzensiz konulması gibi olumsuz görüşlerde bulunmuşlardır.

“İlk defa katılmış olmama rağmen gözüme çarpan sokakların çok dar olması. İzdiham yaşanması. İnsanların rahat rahat stantlara bakamaması.” (4. Katılımcı)

“Festival yerel halk için ekonomik açıdan doygunluğa ulaştı. Ev pansiyonculuğunu başlatmıştık. Şimdi yerelden çıkıp ulusala, pazara döndü. Önceden dışarıdan gelenler yoktu. Şimdi insanlar resmen pazarcılık yapıyor. Salı pazarı gibi oldu. Denetleme yok. Yiyecek hijyeni yok. Son 3 yıldır böyle. Daha önce mantar avına çıkılırdı. Hocalar önderliğinde gidilirdi. Yenilebilen ve yenmeyen mantarlar kişilere anlatılırdı. Bağcılık kursu verilirdi. Tekstil ve dokuma hakkında bilgi verilirdi. Burada yerel yaşayanlar kenara itildi gibi oldu. Böyle yerlere festival denmez, panayır denir.” (5. Katılımcı)

“Tam anlamıyla organizasyondan bahsetmek biraz zaman alacak bir durum. Bu yıl seçimlerden dolayı biraz boşluk oluştu. Zamanla düzenlenecektir. Maddi imkanlar doğrultusunda alt yapı ve üst yapı eksiklikleri giderilebilir. Hem dastar, hem kuzugöbeği hem de kısmen de şarap anlamında ön kısımlarda yer alan festivalin altı kuvvetli ama tanıtım ve planlama anlamında yetersiz. Bu da zamanla üstesinden gelinebilecek bir durum.” (6. Katılımcı)

“Akşam ışıklandırma yok. Herkes arıyor. Çadır yok maalesef. Yağmur yağdı. Herkes ıslandı. Herkesin standı olsa daha iyi.” (10. Katılımcı)

“Burada yediğimiz yiyecekler, meyveler ve sebzeler çok güzel. Ama sadece yiyecek- içecek bazında değil de rekreatif olarak sunulabilecek olanaklar da mevcut. Özellikle alan çok müsait. Bu bölge, şehir, Türkiye turizm için çok elverişli. Değişik alternatifler sunulabilir. Partiler düzenlenebilir. Atış sahaları oluşturulabilir.” (7. Katılımcı)

“Işılandırma olsa daha iyi olur. Akşam daha erken ayrılmak zorunda oluyoruz. Işılandırma olsa daha fazla zaman burada kalabiliriz. Çok kalabalık var. Herkes istediğini alamıyor. Yürümek zorlaşıyor. Kalabalığın yayılması adına 5 güne süre uzatılabilir.” (8. Katılımcı)

Son olarak, “**Festival daha iyi nasıl yapılabilir?**”, sorusuna katılımcıların verdikleri cevaplar aşağıda belirtilmiştir. Katılımcıların bazılarının görüşleri festival tarihlerinin değiştirilmesi yönünde, kimilerinin festivalin yerel dokusunun giderek kaybolduğu ve acilen geriye kazandırılması gerektiği yönünde ve çoğunluğunun da festival stant yerleşimlerinin düzenli olması gerektiği yönündedir.

“Stant parası almasalar daha iyi olur. Stantlara yer açmak için daha iyi yer ayarlanabilir. Biz gibi satan iki kişi var. Farklı günlerde de olabilir. Fethiye merkezinde de yapılabilir. İnsanlar festivallerde rahatlıyor.” (2. Katılımcı)

“Nisanın 3. haftası olsa daha iyi olur. Festivalin süresi normal. Yılda bir defa yapılıyor ama uzun periyodlarla yapılabilir.” (3. Katılımcı)

“Dışarıdan çok fazla gelenler var. Buranın yerel halkı olsa daha iyi. Tur gelip satış yaptırma çok iyi olur.” (10. Katılımcı)

“Esnaf düzenli yerleştirilmemiş. Sıralı olması lazım. Gıda ve hediyelik ayrı olmalı. Reyon sistemi olmalı. Herkes para kazansın ama düzen olmalı. Hiçbir yerde Belediye'nin çöp kutusu yok.” (8. Katılımcı)

“Bizim kuzugöbeğini üretmemiz gerekiyor. Üniversiteler bu işe el atmalı. Hava şartlarına göre biz göbek bulabiliyoruz veya bulamıyoruz. Çin pazara hakim olmuş durumda. Bizim de kendimizin üretmesi lazım. Sporlarından üretilebilir.” (9. Katılımcı)

“Önceden çorbalar yapılıyordu. Fiyat kontrolü yapılıyordu. Şimdi Belediye zabıtalara kontrol yapıyor. Çok fazla koku var. Ben astım hastasıyım. Dışarı çıkamıyorum. Önceden çok güzel yöresel yemeklerin yarışması olurdu. Festivalin en önemli tarafı yörenin kültürel değerlerini ortaya çıkarması, kaybolmaya yüz tutmuş sanat ve zanaatların ortaya çıkarılması gerekmektedir. Fiyat politikaları belirlenmeli. Her iki kesimi birbirinden ayırmalı. Yerel kimselerin sattığı ürünler ayrı yerde toplanmalı.

Dışarıdan gelenler ayrı yerde olmalı. Malzemelerin kullanımlarında da artık plastikten çok orijinallığe gidilmeye başlandı.” (5. Katılımcı)

Ayrıca festivale ismini veren “kuzugöbeği ve dastar” ile ilgili olarak daha detaylı bilgiler aktarılmıştır.

“Kuzugöbeğini kimden alıyor, hangi ülkelere ihraç ediyorsunuz sorusuna”, yerel girişimci ve ihracat sorumlusunun yanıtı;

“Kuzugöbeklerini yerel halktan alıyorum. Bu sattıklarımız 2-3 günlük. 3 günde elimden 500 kilo kuzugöbeği çıktı. Geçen sene 6 ton ihraç ettim. Dün Almanya'ya gitti. Bugün İngiltere. Yarın Fransa. Kilosunu yaklaşık 180 TL'ye gönderiyoruz. Bizim kuzugöbeğini üretmemiz gerekiyor. Üniversiteler bu işe el atmalı. Hava şartlarına göre biz göbek bulabiliyoruz veya bulamıyoruz. Çin pazara hakim olmuş durumda. Bizim de kendimizin üretmesi lazım. Sporlarından üretilebilir. Bu sene 2500 kiloya (2,5 ton) yakın ihraç ettim.” şeklinde olmuştur. (9. Katılımcı)

Buradan anlaşılmaktadır ki, kuzugöbeğinin bizim ülkemizde doğal olarak yetiştirildiği halde sadece Fethiye yöresinden iç piyasaya ayrılan kuzugöbeği hariç, yurt dışına 2500 kilo gibi büyük bir miktar ihraç edilmiştir ve bu rakam sadece Fethiye bölgesi için geçerlidir. Ülkemizin neredeyse her yerinde farklı alanlarda çıkabilen bir mantar türü olması, isminin sosyal medya, reklamlar ve hatta ismiyle özdeşik bir festival ile anılması da kuzugöbeği mantarını hem duyulur ve tanınır hale getirmiş hem de doğal yetişmesi sebebiyle yüksek fiyatlara satılarak müthiş bir kazanç kapısı oluşturmuştur. Yılın belli zamanlarında çıkan bu mantar türü ziyaretçilerin gözdesi haline gelmiştir. Bazı Uzakdoğu ülkeleri bu mantarı yapay olarak yetiştirip dünya genelinde büyük pazar payı elde etseler de, ülkemizde doğal ortamlarda çıkabilen bu mantarın orijinallliğini ve lezzetini yansıtamamaktadırlar.

Dastarhane ile bilgiler ilk ağızdan alınarak aktarılmak istenmiştir. **“Dastarhane fikri nasıl ortaya çıktı?”**, sorusuna katılımcı:

“Dastarhane'yi geçen seneki festivalin ilk gününde açılışa sunduk. Fethiye Belediyesi'nin bir projesi vardı zaten bununla ilgili. Eğitim-Üretim ve Satış noktası gibi üçü bir arada üç ayaklı bir sistem kurma çabamız vardı. İlk olarak bina ortaya çıktı. Daha sonra binada ne yapabileceğimize karar verdik...”, şeklinde cevap vermiştir.

“Dastarhane ile neyi amaçlıyorsunuz?”, sorusuna katılımcının cevabı:

Değerli olan dastarın yenilikçiliğe uygun şekilde nasıl tasarlanması gerektiğini düşündük. Biz burada hem üretiyoruz, hem kurs veriyoruz hem de satış yapıyoruz. Bu noktada dastarhane olarak kadınların kolektif yaptıkları işe vesile olmaktı. Belediye ile devletin birlikte entegre olduğu bir projeye başlayacağız inşallah. Böyle olursa buradaki sayımızı artırıp,

daha büyük siparişlere cevap verebileceğiz. Dolayısıyla hem kadının evinden kazandığı hem de sigortasının da sağlandığı bir platform oluşturabilmek. Bizim amacımız buradaki gönüllü çalışan ve bu işi seven insanların amacı burayı dokuma köyü yapmak. Çünkü buranın potansiyeli var. Üzümlü'nün özel dokuması var. Dastarın burada değeri var. Bence de kadınların evlerinde ahırlarında uygun olmayan yerlerde yapmaları şeklinde değil de güzel bir ortamda ve ciddi bir şekilde, iyi bir tezgahda yaparak, yaptıkları işin değerinin de iyi bir şekilde karşılığını alarak bu işi yapmalarını sağlamak gerekiyor...” şeklinde olmuştur.

Son olarak, **“İnternet siteniz var mı, Nasıl isim duyurmayı düşünüyorsunuz?”**, sorusuna katılımcının cevabı;

“Şuan internet sitemiz yok. Sosyal medya üzerinden reklam yapıyoruz. Coğrafi işaretleme kısımları var. Ankara'ya gönderdik. 6 aylık zaman dilimi var. Gelip denetleyecekler...” şeklinde olmuştur.

Dastar dokuma ile ilgili genel bulgular değerlendirildiğinde, dastarın yöreye özgü, kültürel değerleri ve gelenekleri yansıtan özelliği sayesinde çoğu kişinin hayranlıkla baktığı ve giyininip, örtünebilmek için sipariş verip haftalarca hatta aylarca beklediği bir tutkuya dönüştüğü söylenebilir.

Unutulmaya yüz tutmuş, artık eski yöntemlerden ziyade yeni tezgahların olması ve dokuma yapmak için ayrılan zamanın en kısa zamana indirilerek daha kaliteli, fiyatı daha değerine yakın, orijinalliğinden ödün vermeden hazırlanması gerekliliği vurgulanmıştır. Bunun için kurumsallaşma adına yenilikler getirilmesi ve daha geniş alanlara hatta yurtdışına ihracatının yapılabilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Eski dönemlerde dokunan dastarların dokuyan kadınlara ekonomik açıdan çok fazla kazanç getirmemesi, bu dastarların da çok nadiren satılabilmesi üzerine vurgu yapılarak, dastar dokumalarının hak ettiği değeri bulabilmesi için farklı bir tarzda ve yenilikçi bir girişimle yenilenmesi gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu noktada yerel yetkililerin ve kurumsal firmaların dastar dokuma sanatına katkıları oldukça olumlu yönde gelişmiştir. Dastar dokuma artık bireysellikten ziyade, yörede adını duyuran, şimdilerde de ülkesel ve dünya çapında da isim yapmak isteyen kurumsal bir kimliğe dönüşmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, Fethiye İlçesi'nde 11 yıldan beridir her yıl düzenli olarak gerçekleştirilen “Kuzugöbeği ve Dastar Festivali'nin” yerel üreticiler ve yerel kurumlar gözünden arz yönlü değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Yerel halkın kazanç kapısı haline dönüşen, kırsal turizmin uzun vadede sürdürülebilirliğinin sağlandığı ve yöresel değerlerin ön planda tutulduğu festival, yöresel kültürün yeni kuşaklara aktarılmaya çalışıldığı ve yerel istihdama yeni iş kollarının da eklendiği büyük çaplı bir festivale dönüşmüştür. Her yıl adı biraz daha geniş kitlelerce

duyulan ve içeriği gittikçe zenginleştirilmeye çalışılan festivalin 3 günlük bir süre zarfı içerisinde yaklaşık 100.000-120.000 aralığında ziyaretçi potansiyeline ulaşması hem yerel halkı ekonomik açıdan memnun etmekte hem de yöreye gelen ziyaretçilerin zengin bir deneyim edindiği bir hafta sonu geçirmelerini sağlamaktadır. Yeşilüzümlü Mahallesi'nin güçlü bir alt yapı potansiyelinin oluşu, zengin bitki örtüsü, arkeolojik ören yeri, açık hava spor aktivitelerine ve ekoturizme uygunluğu sayesinde kırsal kalkınmayı destekleyecek, turizmin kırsal bölgelerde yapılabilmesinin sağlanmasını kolaylaştıracak potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Fakat kırsal turizmin geliştirilebilmesi için hayli öneme sahip olan festivale ilgili literatürde yeterince yer verilmediği görülmektedir. *Yeşilüzümlü Kuzugöbeği Mantar ve Dastar Festivali'nin* adını ve içeriğini yeterince duyurabilmek, yerel halkın kırsal turizmden pay almasını sağlayabilmek ve bu tür etkinliklerin önemini vurgulanmasını artırabilmek adına yapılan bu çalışma arz yönlü olarak değerlendirilmiştir. Festivalde gerek yerel halk gerekse de festivale katılan ziyaretçiler, yapılan etkinliklerden ve yörede oluşan potansiyelden gayet memnun gözükmemektedir. Yeme-içme yerlerinin ve hediyelik eşya satan stantların sayısının her geçen yıl artması hem festivale katılan ziyaretçilere daha fazla yerel ürünlerin hızlı bir şekilde tedarik edilmesini sağlamakta hem de esnafın kendi ürünlerini ekonomik kazanç sebebiyle satışa sunabilmelerini kolaylaştırmaktadır. Bu yüzden, turizm endüstrisinin gelişmesi ve farklı iş kollarının oluşması diğer iş kollarının da gelişmesi ve büyümesiyle doğru orantılı olmaktadır. Turistik bölgelerin de gezi ve etkinlik amaçlı turizme açılması sayesinde yeni iş kolları oluşmakta hem turizm sektörüne hem de yerel ekonomiye kazanç sağlanmaktadır (Urry, 2009: 187; Bahar, 2015). Günümüzde turizm işletmelerinin de turistik bölgelerdeki yeni destinasyon arayışlarında talebi öne çıkarmak ve olası rekabet yarışında bir adım önde olmak istemesi etkinlik turizminin önemini açığa çıkarmaktadır. Çünkü bölgede faal olarak devam ettirilen etkinlikler, bu etkinliklerinin içeriği ve niteliği yerel halkın, bölgenin ve ayrıca yerel ürünlerin önemini artıran ve dolayısıyla o bölgeye turist çeken en önemli etkenlerden birisi konumundadır (Albayrak, 2013: 71).

Katılımcılara araştırma neticesinde yöneltilen ilk soru festivale kaç yıldan beri katıldıkları yönünde olmuştur. Katılımcıların çoğunluğu festivalin düzenlendiği ilk yıllarından bu yana festivale katıldıklarını belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar festivale yeni katılmalarına rağmen kalabalıktan memnun olduklarını fakat festivalin düzenlendiği sokakların dar olduğunu, olumsuz hava koşulları için kapalı bir alanın olmadığını ve akşam da satış yapacakları zaman gerekli elektrik tesisatının sağlanmadığını dile getirmişlerdir. Ayrıca yöreye dışarıdan da satıcıların geldiğini, bu durumun da rekabet açısından olumsuzluk teşkil ettiğini, bu yüzden sadece yerel girişimcilerin ön plana çıkarılması gerektiğini vurgulamışlardır.

Festivalin daha önceki yıllara nazaran bu yıllarla değerlendirilmesi istendiğinde ise, bazı katılımcılar festivalin yerelden uzaklaşarak tamamen

kurumsallaşmaya gittiğini belirterek, festival sorumlularının olumsuz durumları gidermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, ilgili kurum ve kuruluşların festivalle ilgili olarak doğal ve yerel ürünlere, yerel üreticilere ve girişimcilere öncelik vermeleri gerekliliği hususunda görüş bildirmişlerdir. Çoğu katılımcı ise geçmişe nazaran her yıl yeni bir etkinlik düzenlendiğini, katılımın başka bölgelerden de giderek arttığını ve ekonomik açıdan daha güzel yanıtlar aldıklarını ifade etmiştir.

Katılımcıların diğer ortak görüşte buldukları durum ise, festival ile ilgili uygulamaların ve denetlemelerin caydırıcı etkisinin daha fazla olması yönündedir. Denetlemelerden dolayı önceleri daha çok yerel halk tarafından bireysel olarak yapılan festivalin, şimdilerde kurumsal olarak yapılmaya devam ettiği yönündedir. Yöre esnafı markalaşmaya sıcak bakmakta fakat festivalin yerel dokusunun eski zamanlardaki gibi daha samimi ve içten ortamlarda yapılması gerektiğini de vurgulamaktadır. Ayrıca bazı girişimciler festival bünyesinde alınan stant ücretlerine sıcak bakmamaktadır. Bunun yanı sıra bazıları uygulanan fiyat politikalarına karşı çıkmaktadır. Dengeli bir fiyat politikası güdülmesini savunmaktadırlar. Girişimcilerin bir kısmı festival alanı ile ilgili kurallar konulmasına ılımlı bakarken, bazıları ise aşırı kuralcılığın kendilerini hoşnut etmediğinden yakınmaktadırlar.

Yerel ve bölge dışından katılan girişimciler genel olarak, festivalin ekonomik açıdan sağladığı katkılardan memnun olduklarını, nitekim festivalin gün sayısının yetersiz olduğunu ve artırılması yönünde hemfikir olduklarını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, gelecek yıllarda düzenlenecek olan festivalin gün sayısının artırılması için ilgili kurum ve kuruluşlar çalışmalar yapabilir.

Festivalin olumlu ve olumsuz yönleri hakkındaki soruya çoğu girişimcinin ortak görüşü, festivalin yapıldığı alandaki sokakların darlığı, insanların bir anda festival alanına gelmesi ile birlikte izdiham yaşandığı ve ürünlerini iyi bir şekilde sergileyemedikleri, akşam aydınlatmanın yetersiz olması ve festival süresinin uzatılması yönündedir. Ayrıca diğer bir ortak nokta yakın mesafelerde çöp konteynerlerinin bulunmaması ve insanların çöp atmak için hemen uzak noktalara gidememesi, bu yüzden bazı bölümlerdeki çöplerin hemen alınamamasından dolayı görüntü ve çevre kirliliği oluşturması yönündedir. Festival açısından bir diğer eksik görülen nokta da açıkta satılan ızgara ekmek arası yiyeceklerdir. Bu yiyeceklerin ziyaretçilere sunulması esnasında ızgara ocakların davlumbazlarının olmaması sonucu kalabalık içerisine, yol güzergahındaki kişilerin üzerine çok fazla duman gitmesi, astım hastalarının nefes alamaması ve festival alanındaki kişilerin kötü kokulardan rahatsız olmaları yönündedir. Bu sebeple ızgara vb. yapılacak ürünlerin festival kalabalığını rahatsız etmeyecek belirli bölgelere konulması, sık ve dar sokak aralarına sadece hediyelik eşya stantlarının yerleştirilmesi, ızgara vb. gibi duman ve koku yayan yiyecekler için gerekirse özel yeme-içme bölümleri kurulması tavsiye edilmektedir.

Katılımcılara son olarak festivalin daha iyi koşullarda nasıl yapılması gerektiği sorusu yöneltilmiştir. Bazı katılımcılar festivalin her geçen yıl geçmiş dönemlere göre giderek kötüleştiğini, doğal ortamların ve sunulan aktivitelerin çok fazla eskiyi aratmadığını savunup değişimleri istemediklerini belirtmelerine rağmen, büyük bir çoğunluk da yeni aktivitelerin ve yiyecek-içeceklerin sunulması ve pazarlanması yönünde görüş bildirmişlerdir. Ayrıca yerel esnafın satış-pazarlama konusunda daha fazla istihdam edilmesi, yiyecek-içecek, süs eşyaları, hediyelik dokumalar, el işçilikleri vb. gibi stantların bölümlere ayrılması ve reyon sistemi oluşturulması gerekliliği vurgulanmıştır. Katılımcılar için en önemli noktalardan birisi de unutulmaya yüz tutmuş kültürel değerlerin, sanat ve zanaatların yeniden festival sayesinde gün yüzüne çıkarılması ve yerel halkın bilincinin artırılarak, gelecek kuşaklara miras bırakılması yönündedir.

Genel olarak çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde, festival yörede bol miktarda yetişen kuzugöbeği mantarının ve yöreye özgü kültürel değeri olan dastar dokumasının ismi altında yapılmasına rağmen, aslında birçok kültürel değeri ve unutulmaya yüz tutmuş el sanatlarını açığa çıkarmaktadır. Sadece kültürel kimliğin oluşmasına katkı sağlamakla kalmamakta, aynı zamanda yerel halkın toplu şekilde bir araya gelerek birlik beraberlik içerisinde organizasyon yapmasına, yerel alt yapının güçlenmesine ve festivalden yerel girişimcilerin, özellikle de yerel kadınların ekonomik açıdan pay almasına öncülük etmektedir. Yeşilüzümlü beldesi festival etkinliği sayesinde tanınırlığını daha da artırmıştır. Kadyanda (Cadianda) Antik Kenti ve doğal yapısı ile ünlü olan kasaba, yıllardır yabancı turistlerin lüks villalar ve taş evler olarak yoğun bir şekilde yerleştiği ve yörede yetişen üzüm bağlarından yapılan yöresel şarapların yabancılara sunulduğu, jeep safarilerin yapıldığı bir bölgedir. “*Yeşilüzümlü Kuzugöbeği Mantar ve Dastar Festivali*” ile tanınırlığının daha da arttığı bölge eylül aylarında yapılan “*Bağbozumu Festivali*” ile de adından sıkça söz ettirmeye başlamıştır. Genel olarak çalışma kapsamında katılımcılardan elde edilen bulgular ve 2017-19 yıllarından beri katılımcı gözlemci olarak değerlendirilen festival kapsamında geliştirilen öneriler aşağıda belirtilmektedir.

Yerel festivaller kırsal kalkınmada ve yerel girişimcilerin özellikle kadın girişimcilerin yerel ürünlerini gelen ziyaretçilere satmada oldukça öneme sahiptir. Bu yüzden yörede sunulacak ürünler için öncelikle yörede ikamet eden ev sahibi kadınların festivalde istihdamının sağlanması, yerel halkın bu konuda bilinçlendirilmesi ve ürünlerinin satışı konusunda yetkililer tarafından desteklenmesi gerekmektedir.

Festival alanının yollarının dar olduğu ve izdiham yaşandığı konusunda girişimcilerden bazı tepkiler gelmiştir. Festivalin orijinal dokusunu bozmadan başka geniş alanlarda yapılması yönünde geliştirilmeye çalışılan bazı öneriler mevcuttur. Fakat asıl amaç festivalin yapıldığı yerdeki iç mekânın güzelliğinin ve otantikliğinin yansıtılmaya çalışılmasıdır. Katılımcı gözlemci rolüyle geçmiş

yıllarda da gözlenen festival alanındaki güzel değişikliklerden birisi araçların artık festival giriş alanlarının dışarısına park ettirilmesi hususudur. Önceki yıllarda belirli sokak aralarının araba park yerlerine dönüşmesi, girişimcilerin stant açmak için yeterli yerler bulamamasına neden olmaktadır. Bu durumun son zamanlarda düzenlenmeye koyulması girişimciler için stant açma kolaylığı sağlamıştır. Fakat stantlarda rastgele bir yerleştirme yapılmıştır. Örneğin ızgara usulü satışlar yapılan yerdeki kötü havayı solumak istemeyen kişilerin, yiyecek işletmelerinin yanında bulunan farklı türdeki ürünleri satan kişilerin ürünlerini ziyaretçilere ulaştıramamasına sebebiyet vermektedir. Bu konuda benzer ürünlerin aynı yerde kümelenmesi hem göze hitap olarak ilgi toplayabilir, hem de görüntü kirliliği oluşmasının önüne geçebilir.

Ayrıca stantların sadece 3 büyük sokakta toplanmasının önüne geçilebilir. Farklı ara sokaklara da yön levhaları konularak, ziyaretçilerin odak noktaları artırılabilir. Diğer bir başka husus da, insanların incelemek istedikleri ürünleri tek seferde görmek istemelerinden kaynaklanmaktadır. Bu da karşı taraftan gelen akışın tıkanmasına ve kısa süreli de olsa izdiham yaşanmasına neden olmaktadır. Aşırı yoğunlaşmanın ve kalabalığın önüne geçilebilmesi için geniş sokaklarda gidiş-dönüş rotaları oluşturulabilir. Satış reyonlarının festival etkinliklerinin düzenlendiği iç bölgelere girmesi sonucu alanda seyirci kapasitesi daralmaktadır. Bu yüzden festival alanında gösteri sergilenen alanın yalnızca etkinlikler ve sunumlar için kullanılması önerilmektedir.

Katılımcıların bazılarının dile getirdiği olumsuzluk teşkil eden durumlardan birisi de katılımcıların yerel gelenek ve göreneklerini yansıtmaktan biraz uzak kalarak, festival alanının sanayi yapımı ve doğal olmayan ürünlerle yavaşta çeşitlenmeye başlaması yönündedir. Festivaller yöreye özgü doğal kimliği açığa çıkarmak için alternatif turizm çeşitlerinden birisi olarak değerlendirilmektedir. Bu yüzden yöreye gelecek olan ziyaretçiler alışılmış olan ürünlerin dışında, doğal ürünleri tercih etmek amacıyla festivale katılmaktadırlar. Yöreye ait festivalin devamlılığının ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için festivalin özgünlüğünden ödün verilmemesi gerekmektedir.

Gerek basında görüldüğü kadarıyla gerekse de katılımcı gözlemci yoluyla katılımlarda festivalin yerel ve ulusal tv ve gazeteler aracılığıyla tanıtılmaya çalışıldığı görülmüştür. Festivalin yerel ve ulusal basında tanıtılması geniş kitlelere duyurulması açısından oldukça önem taşımaktadır. Çünkü sosyal medya günümüzde neredeyse her kesimin yakından ilgilendiği bir alanı oluşturmaktadır ve bu sayede büyük çoğunluklara kolayca ulaşım sağlanabilmektedir. Bu tanıtımların sadece basın-yayın yoluyla yapılması yeterli olmamaktadır. Gerekli fuar ve organizasyonlarda, seminer ve kongrelerde, hatta ilgili literatürde de tanıtılmasının ve adının duyurulmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Festivalle ilgili sıkıntı oluşturan önemli bir diğer durum ise maddiyattır. Festivali organize eden yerel halk gerekli etkinlikler ve olası imkanları sağlayabilmek adına yeterli bütçeyi sağlayamamaktadır. Bu yüzden gerekli kurum, kuruluş ve derneklerin ilgili yıl için harcanacak miktarın 1 yıl öncesinden hangi etkinliklerde kullanılacağını belirterek, organizasyon için ödenek oluşturmaları gerekmektedir. Bu ödeneklerin sadece etkinlikler kapsamında değil aynı zamanda gerekli alt yapının sağlanması ve eksikliklerinin giderilmesi hususunda da kullanılması gerektiği unutulmamalıdır.

Ayrıca her yıl düzenli olarak festivale konunun uzmanları, akademisyenler, aşçılar vb. davet edilmeli, yetenek ve hünelerini sergileyecek genç katılımcıların etkin olarak rol alabileceği yarışmalar düzenlenmelidir. Bunun dışında festivale adını veren kuzugöbeğinin daha fazla gastronomik değeri ortaya çıkarılmalıdır. Dastar dikimleri her yıla özgü kişiye göre (tek model olarak) hazırlanarak, mankenler vasıtasıyla podyumda izleyicilere sunulmalı ve yöre halkının festivale harcayacakları ve bölgenin kalkınmasında kullanılacak maddiyatın açık artırmayla sağlanabileceği düşünülmektedir.

Yerel girişimciler genç nüfusun festivale katılımlarının düşük olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda gençlerin festivale daha fazla katılması için, yöresel değerleri yerinde görmeleri sağlanmalı, gençlere yönelik olarak daha fazla etkinlikler düzenlenmelidir.

Bir diğer husus da festival alanının yeteri kadar aydınlatmasının olmayışıdır. İlgili kurumlar tarafından festival alanını aydınlatmak için yeterli seyyar vasıtasıyla elektrik altyapısı kurulabilir. Bu sayede festivale gündüz gelemeyip, akşam gelmek isteyen ziyaretçilerin de alışveriş yapmaları sağlanabilir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışma, “*Kuzugöbeği ve Mantar Festivali*”ne katılan girişimcilerin gözünden arz yönlü değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. İleriki yıllarda konu ile ilgili çalışma yapacak olan yazarlara festivalin talep yönüyle de incelenerek, ziyaretçilerin yerel halka, girişimcilere veya ilgili kurum ve kuruluşlara yönelik festivale ilgili görüşme yapmaları önerilmektedir. Çalışma nitel araştırma yöntemi olarak değerlendirilmiştir. Araştırmacılara nicel araştırma yöntemleri ile çalışmanın farklı boyutlardan ele alınması ve örneklem sayısının artırılması yönünde tavsiyelerde bulunulabilir. Ayrıca çalışma kapsamında ileriki yıllarda daha fazla katılımcı ile görüşülmesi ve konunun daha detaylı olarak incelenmesi tavsiye edilmektedir.

Kaynakça

Acar, V. & Çolakoğlu, O. E. (2015). A Proposal of farm-based tourism within the context of rural tourism: Yedibilgeler winery. Paduraru, Toedor, Ungureanu, Danut ve Tacu, Georgiana, *Romanian Rural Tourism In The Context Of Sustainable Development, Present and Prospects(1-7)*, Editura PIM: IAŞI.

- Akyürek, S., Özdemir, Ö. & Çeken, H. (2018). Gümüşhane ilinin kırsal turizm potansiyeli ve yerel halkın kırsal turizm hakkındaki görüşleri (Zigana köyü örneği). *Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi*, 2(2), 10-19.
- Albayrak, A. (2013). *Alternatif turizm*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bahar, O. (2015). *Turizm ekonomisi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bekar, A., Kocatürk, E. & Sürücü, Ç. (2017). Gastronomi festivallerinin algılanan destinasyon imajına ve tekrar ziyaret etme niyetine etkisi: Fethiye Yeşilüzümlü ve yöresi kuzugöbeği mantar festivali örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(2), 28-36.
- Boz, M., Eryaman, M. Y. & Özkan, Ç. (2014). Kırsal kalkınmada turizmin önemi: Nusratlı köyü örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 9(2), 293-308.
- Can, M. & Esengün, K. (2007). Avrupa Birliği kırsal kalkınma programlarının Türkiye'nin kırsal kalkınması açısından incelenmesi: SAPARD ve IPARD örneği. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 24(2), 43-56.
- Chang, K. & Hsieh, T. (2017). From having fun to applause: The study of relationships among festival benefits, festival identity and festival support by view points of the hosts and guests. *Journal of Sustainability*, 9, 1-15.
- Congcong, T. (2014). The study of festival tourism development of Shanghai. *International Journal of Business and Social Science*, 5(4), 52-58.
- Çeken, H. (2016). *Turizm ekonomisi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çelik, S. & Çetinkaya, M. Y. (2013). Festivals in event tourism: The case of international İzmir Art Festival. *International Journal of Contemporary Economics and Administrative Sciences*, 3(1), 1-21.
- Doğrul, Ü., Atçeken, K. & Şahin, A. (2015). Festival kalitesinin ziyaretçilerin algıladıkları değer, tatmin ve sadakat üzerine etkisi: Mersin Uluslararası Narenciye Festivali üzerine bir uygulama. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 72-84.
- Drăgulănescu, I. & Druțu (Ivan), M. (2012). Rural tourism for local economic development. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 2(1), 196-203.
- Fernández, B. D. B., Escampa, M. H. & Castillo, L. A.. (2016). The Festival internacional cervantino in Guanajuato, Mexico: Tourist profiles, symbolic anthropological perceptions and urban presence Athens. *Journal of Tourism*, 3(3), 231-248.
- Gücin, F. (1993). Kozak yaylasında (Bergama-İzmir) yetişen ve ihraç potansiyeli olan kuzu göbeği (morchella) mantarları. *Çevre Dergisi*, 6, 22-27.

<http://www.fethiyehaber.com/9-yesil-uzumlu-ve-bolgesi-kuzugobegi-festivali-kapsaminda-yoresel-kiyafet-defilesi-duzenlendi/>, Erişim Tarihi: 05.05.2019.

<http://www.fethiye.bel.tr/haberDetay.aspx?ID=2578>, Erişim Tarihi: 05.05.2019.

http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_bilimsanat&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5cdea0c60695a2.68115657, Erişim Tarihi: 05.05.2019.

Hunyadi, Z., Inkei, P. & Szabó, J. Z. (2006). *Festival-world Summary Report, National Survey On Festivals In Hungary, Including Deliberations On Public Funding, Evaluation and Monitoring*. Albania, 2006.

Karaca, B. O., Yıldırım, O. & Çakıcı, A. C. (2017). Adana Uluslararası Portakal Çiçeği karnavalına katılan ziyaretçilerin algı ve memnuniyetleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(37), 222-239.

Kargılioğlu, Ş. & Kabacık, M. (2017). Gastronomi turizmi kapsamında Urla Enginar Festivaline gelen turistlerin festival hakkındaki görüşleri. *Journal Of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(3), 409-421.

Kömürcü, B. G., Boz, M. & Tükeltürk, A. Ş. (2014). Festivals as a type of event tourism: Tenedos local flavours festival sample case. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, 13(25), 221-237.

Kurnaz, A. & İşlek, E. (2018). Aşçılık kültürünün festival turizmi kapsamında kullanılması: Mengen Uluslararası Aşçılık ve Turizm Festivali. *Journal Of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(3), 3-13.

Kurtuluş, K. (2010). *Araştırma yöntemleri*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Kuşat, N. (2016). The role of rural tourism in rural development: The case of Turkey. *Journal of Economics and Administrative Sciences*, 18(2), 11-21.

MEGEP (2008). *Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, El Sanatları Teknolojisi*. Dastar Dokuma.

Okech, R., Haghiri, M. & George P, B. (2012). Rural tourism as a sustainable development alternative: An analysis with special reference to Luanda, Kenya. *Special issue: Sustainability, Tourism & Environment In The Shift Of A Millennium: A Peripheral View*, 3, 36-54.

Özçatalbaş, O. (2017). Rural tourism and development relations, *First International Rural Tourism and Development Congress /6. Ulusal Kırsal Turizm Kongresi, Abstract Book*, 4-6 Mayıs 2017, Bursa.

Özdemir, Ö. & Akyürek, S. (2017). Village museums as an attraction element in rural tourism: Samples from Turkey. *International Rural Tourism and Development Journal*, 1(1), 42-46.

- Özgürel, G., Alan, R. & Bingöl, Z. (2015). Yerel kalkınmada bir araç olarak festivaller: Munzur kültür ve doğa festivali. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 5(2), 113-121.
- Samırkaş, M. & Bahar, O. (2013). *Turizm, yoksulluk ve bölgesel gelişmişlik farklılıkları*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Sert, A. N. (2017a). Festivallerin yerel halk üzerindeki sosyal etkileri: Beypazarı örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 38, 187-199.
- Sert, A. N. (2017b). Yerel halkın festivallerin başarı faktörlerini algılamalarına yönelik bir çalışma: Beypazarı örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1,(2), 29-44.
- Sönmez, V. & Alacapınar, F. G. (2017). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taşkın, H. & Büyükalaca, S. (2012). Kuzu göbeği (morchella) mantarı. *Bahçe Dergisi*, 41(1), 25-36.
- Taşkın, H. (2011). *Türkiye florasında yetişen kuzu göbeği mantarlarının moleküler karakterizasyonu*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi] Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı, Adana.
- Urry, J. (2009). *Turist Bakışı*. Ankara: BilgeSu Yayıncılık.
- Yenigül, S. B. (2016). Kırsal kalkınma politikalarında yeni yaklaşımlar ve bu yaklaşımların Türkiye'nin kırsal kalkınma politikalarına etkisi. *Planlama Dergisi*, 27(1), 16-25.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yontar, İ. G. & Söztutar, M. (2018). Kırsal alanda girişimcilik, üretim ve kalkınma boyutlarıyla Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) – Manisa il koordinatörlüğü örneği. *Sayıştay Dergisi*, 111, 43-77.